

OBSAH

Poděkování	9
1 TEORETICKÁ VÝCHODISKA	11
1.1 Na okraji badatelského zájmu?	12
1.2 Základní koncepty: kulturní výměna	19
1.3 Základní koncepty: vědění	23
1.4 Výzkumné otázky	30
2 HUMANISMUS NA WITTENBERSKÉ UNIVERZITĚ	33
2.1 Reforma univerzitního studia	33
2.2 Dialektická metoda	38
2.3 Diskursivita a medialita vědění	41
2.4 Latinské básnictví na wittenberské univerzitě jako typ diskursivity	45
2.5 Wittenberská vzdělanost jako typ humanismu	50
2.6 Šíření wittenberského humanismu	55
3 VĚDĚNÍ O STVOŘENÉM SVĚTĚ JAKO SOUČÁST VÝUKY NA LEUCOREE	59
3.1 Předpoklady poznávání řádu přírody a společnosti	64
3.2 Hvězdná sféra	71
3.3 Sublunární svět	77
3.4 Lidské tělo	82
3.4.1 Anatomie	85
3.4.2 <i>Spiritus</i>	87
3.4.3 Duše	89
3.4.4 Afekty	90
3.5 Právo a přirozený zákon	94
3.6 Etika	96
3.7 Řád společnosti	97
3.8 Domácnost a manželství	99
3.9 Politický řád	101
3.9.1 Právo na odpor	104
3.10 Dějiny	106
3.11 Konec světa	110
3.12 Turci a Moskovité	115

4	ADAPTACE MELANCHTHONISMU V LATINSKÉ HUMANISTICKÉ LITERATUŘE ČESKÝCH ZEMÍ	119
4.1	Základy diskursivity, učební příručky a nižší školství	121
4.1.1	Jazykové učebnice	125
4.1.2	Učebnice dialektiky a rétoriky	130
4.2	Melanchthonismus a výuka na pražské univerzitě	132
4.2.1	Codicillův výklad <i>Antigony</i>	136
4.2.2	Collinovy přednášky o <i>Íliadě</i> a <i>Aeneidě</i>	141
4.3	Proměna literárních postupů a učenecké komunikace u první generace wittenberských absolventů	155
4.3.1	Budování literárních kompetencí	156
4.3.2	Adaptace wittenberských humanistických literárních postupů v českém prostředí	162
4.4	Básně o neobvyklých nebeských a přírodních jevech	169
4.4.1	Rakovského překlad Proklova spisu o sféře	170
4.4.2	Astronomické básně a básně o neobvyklých přírodních jevech na Leucoree	172
4.4.3	Mezi Wittenbergem a Prahou: adaptace astronomických básní v prostředí pražské univerzity v 50. a 60. letech	174
4.4.4	Mitisova elegie o Boží providenci	184
4.4.5	Posuny astronomického diskursu u českých absolventů Leucorey působících mimo prostředí pražské univerzity (příklad Cypriána Leovického)	187
4.4.6	Proměny básní o nebeských jevech od konce 70. let na pražské univerzitě	189
4.5	Proměny básní s eschatologickým vyzněním	193
4.6	Básně o moru	196
4.7	Výklad o afektech a <i>spiritus</i> v básnické sbírce Šebestiána Aerichalka <i>Descriptiones affectuum</i>	200
4.8	<i>Oeconomia</i> : reflexe manželství a hospodářství	205
4.9	<i>Politia</i> : reprezentace vrchnostenského uspořádání	209
4.10	Historické reprezentace	219
4.10.1	Melanchthonismus a panovnický mecenát: básnické katalogy českých králů	219
4.10.2	Martin Rakovský a koncept osudových period ve spisu <i>Libellus de partibus reipublicae et causis mutationum regnorum imperiorumque</i> (1560)	225
4.10.3	Prokop Lupáč a jeho historický kalendář <i>Rerum Boemicarum Ephemeris</i>	230

5	ADAPTACE MELANCHTHONISMU VE VERNAKULÁRNÍCH TEXTECH	247
5.1	Boží providence a panování nad stvořeným světem	248
5.2	Historie, chronologie a učenecká eschatologie	250
5.2.1	Chronologie a učenecká eschatologie: překlady Carionovy kroniky do češtiny	250
5.2.2	Chronologie a učenecká eschatologie: osudové periody	253
5.2.3	Trivializace chronologických schémat v astronomických kalendářích	257
5.2.4	Gryllovo <i>Sečtení rokův od počátku světa</i> (1588): propojení chronologie s eschatologickým motivem zkázy Jeruzaléma	259
5.2.5	Učenecká eschatologie: zkáza Jeruzaléma	260
5.2.6	Veleslavínská produkce: eschatologie a <i>Historia židovská</i>	263
5.2.7	Veleslavínská produkce: eschatologie a <i>Historie církevní</i>	265
5.2.8	Církevní dějiny a Enniův překlad <i>Vitae Romanorum Pontificum</i>	270
5.2.9	Exemplarita vrchnostenských vztahů a dějiny panovníků	272
5.3	Astronomie a stvořený svět	273
5.3.1	Komety: propojení historie a astrologie v Gryllově spisu <i>O kometách</i>	274
5.3.2	Učená astrologie a výklad o kometách Tadeáše Hájka z Hájku	278
5.3.3	Codicillovy vernakulární spisy o kometách ve srovnání s jeho latinskou produkcí	282
5.3.4	Náboženský výklad komet: <i>Kázání o hrozně kometě</i> (1578) Valentina Šubara	284
5.3.5	Znamení a zázraky: proměny wittenberského pojetí v drobných tiscích	285
5.3.6	Trivializace wittenberského vědění v astronomických kalendářích a pranostikách do počátku 90. let šestnáctého století	290
5.4	Turecké spisy: eschatologie, proroctví a kritika tyranie	301
5.4.1	Adaptace melanchthonismu ve čtyřicátých a šedesátých letech 16. století	302
5.4.2	Turecká proroctví	305
5.4.3	Produkce veleslavínské tiskárny	308
5.5	Adaptace wittenberského vědění o lidském těle	310
5.5.1	Matouš Philomates a jeho lékařská pojednání	310
5.5.2	Melanchthonismus a příručky o moru	315
5.5.3	Fragmenty wittenberského vědění v lékařských spisech vydaných veleslavínskou tiskárnou: <i>Regiment zdraví</i> (1587) a <i>Apatéka domácí</i> (1595)	320

5.6	Oeconomia: „pohlavní řád“ a vernakulární spisy o vedení manželství a domácnosti	327
5.6.1	Manželský stav a polygenderový model	329
5.6.2	Strategie legitimizace a normalizace představ o manželském stavu a vedení domácnosti	336
5.7	Politický řád	342
6	ZÁVĚR	351
	Ediční poznámka	373
	Použité zkratky	374
	Seznam pramenů a sekundární literatury	375
	Prameny	375
	Moderní edice pramenů	375
	Seznam pramenů nevydaných v moderních edicích (rukopisy, staré tisky)	375
	Sekundární literatura	390
	Summary	425
	Jmenný rejstřík	449